

A TANÁRI PROBLÉMAÉRZÉKENYSÉG ÉS A TANULÓI VISELKEDÉS MEGÍTÉLÉSE

Pinczésné Palásthy Ildikó

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola

Kulcsszavak: problémaérzékenység, magatartási zavar, hatékonyság

Az 1980-as évektől folyamatosan kerülnek nyilvánosságra olyan kutatási eredmények, amelyek a magatartási és a viselkedési zavarral küzdő gyermekek számának növekedését valószínűsítik. Mivel a pedagógusoktól nem egyszerűen a tények tudomásulvételét várjuk, hanem a helyzet eredményes kezelését, érdemes vizsgálat tárgyává tenni, hogyan birkóznak meg a nehézségekkel. Úgy véljük, a pedagógusképzés, a pályaszocializáció folyamatában kellő elméleti ismerettel vértessük fel a jelölteket az átlagtól való eltérés felismeréséhez, a gyermeki jellemzők leírásához, a differenciált fejlesztés, foglalkoztatás elveinek elfogadásához, s ezek megfelelő alapot teremtenek a speciális eljárások, módszerek elsajátításához, adekvát alkalmazásához.

Kiindulásként azt vizsgáltuk, milyen gyermeki megnyilvánulást tekintenek a pedagógusok problematikusnak. Úgy véljük, a tanár csak akkor tud hatékonyan segíteni tanítványai tanulási, élethelyzetbeli problémáin, ha megfelelően méri fel, azonosítja be, kategorizálja nehézségeiket. Feltételeztük, hogy pedagógiai, pszichológiai felkészültségük függvényében, a szociális háttérre, a gyermeki személyiségre és az egyéni képességekre, teljesítményre vonatkozó információk, tapasztalatok birtokában a pedagógusok adekvátan ítélik meg a gyermekek átlagtól eltérő viselkedéses megnyilvánulásait.

Vizsgálatunkban a pedagógusok helyzetfelismerésére, problémátájékozódási képességére (problem orientation ability; *Kasik*, 2009) fókuszáltunk, tanítványaikra vonatkozó „problematikus” magatartás-minősítésüket vetettük össze a tanulók személyiségsajátosságaival (JEPO). A mintában 62 általános iskolai pedagógus és 62 ötödik-hatodik osztályos tanuló szerepelt. Az elemzés során tekintettel voltunk az iskolai magatartási probléma szociológiai (normasértés), klinikai (tünet) és pszichológiai (szocializációs zavar) értelmezésére.

Eredményeink bizonyítják, hogy a pedagógusok rendelkeznek a szükséges pedagógiai-pszichológiai ismeretekkel, de az egyébként jelentéstanilag és strukturálisan megfelelően minősített problémákat esetenként túldimenzionálják, gyakorta sztereotípiákban gondolkodnak. Úgy véljük, a magyarázatok között találhatjuk azt a sajátos beállítódást, amit Schmidbauer a szociális szakmáról szólván Hefter-szindrómaként (*Fekete*, 1991) definiált: felismerhető vizsgálati személyeink tanítványaikra irányuló vélekedése mögött a szakmai divatorientáltság, a mindenáron megfelelni akarás vágya, az én-hatékonyság deklarálásának hangsúlyozott igénye és a projekciós háritás. Mindez a tanári és az értelmiségi léthez kapcsolódó elvárások teljesíthetőségét és a pedagógusképzés felelősségét is érinti.